

ומבארת הגמרא טעמם של תקנות אלו:

א. שיהו קורין במנחה בשבת, הטעם הוא משום יושבי קרנות, כלומר: משום יושבי חנויות כל ימות החול, ואינם באים לקריאת שני וחמישי, בשבילם תיקן קריאה נוספת במנחה בשבת.

ב. ושיהו קוראין בשני וחמישי:

ותמהינן: וכי אטו עזרא תיקן כן?! והא מעיקרא הוה מיתקנא [תקנה קדומה היתה זן]?! וכדתניא:

כתיב [שמות טו כב]: "ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור, וילכו שלשת ימים במדבר, ולא מצאו מים", דורשי רשומות [מקראות] (7) אמרו: אין "מים" אלא תורה, שנאמר [ישעיה נה]: "הוי כל צמא לכו למים" (8) —

וכוונת הכתוב לומר: כיון שהלכו שלשת

ימים בלא תורה, מיד נלאו; (9) ולפיכך עמדו נביאים שביניהם, ותיקנו להם, שיהו קורין בתורה בשבת, ומפסיקין באחד בשבת, וקורין בתורה בשני בשבת, ומפסיקין שלישי ורביעי, וקורין בתורה בהמישי, ומפסיקין ערב שבת, כדי שלא ילינו שלשה ימים בלא תורה.

הרי שכבר נתקנה תקנה זו במדבר, ולא עזרא הוא שתיקנה!?

ומשנינן: מעיקרא תיקנו חד גברא תלתא פסוקי [בתחילה תיקנו הנביאים שביניהם, שיקרא אדם אחד שלשה פסוקים] בלבד, אי נמי: תלתא גברי תלתא פסוקי [או שיקראו שלשה אנשים שלשה פסוקים], כנגד כהנים ליום וישראלים —

ואתא הוא עזרא ותיקן תלתא גברי [דוקא שלשה אנשים] כנגד כהנים לויים וישראלים, ודוקא עשרה פסוקי לכל הפחות, כנגד עשרה בטלנין. (10)

למציאת המים והמתקתם, ועל כן דרשו שהלכו שלשה ימים בלי תורה, והיו נלאין לשתות מי התורה כי היו מרים להם, וכמו שנאמר: "אם תעזבני יום יומיים אעזבך", עד שהורה להם ה' עץ, שהתורה "עץ חיים היא למחזיקים בה", וחזקה בכל דבר היא בשלש פעמים, ועל כן תיקנו שלא יתחזק להם שלשה ימים בלי תורה, ובוה ימתקו להם מי התורה, ראה עוד שם; וראה עוד ב"תורת חיים".

10. א. הם בני אדם הבטלים ממלאכתם כדי לעסוק בצרכי ציבור, ולבוא ראשונים לבית הכנסת, כדי שיהיו מצויים עשרה לעת התפילה, והם מתפרנסים משל ציבור.

ב. ביארו התוספות את הטעם שתיקנו דוקא

7. נתבאר על פי רש"י כאן; וברש"י ברכות כד א ד"ה דורשי רשומות כתב: "קשרים וסתומים הכלולים בתורה, דורשי חמורות גרסינן, והיא היא".

8. מתורגם: "וי כל דצבי למילף, ייתי וילף" [כל הרוצה ללמוד יבוא וילמד].

9. ביאר המהרש"א: כי אחר הענין המבואר שם "ולא מצאו מים. ויבואו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה, כי מרים הם ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים", נאמר: "שם שם לו חוק ומשפט ושם נסהו. ויאמר אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך והאזנת למצוותיו ושמרת כל חוקיו וגו'", ולכאורה אינו מובן מה ענין זה